MOTERŲ, NĖŠTUMO METU VARTOJUSIŲ NARKOTIKUS, CHARAKTERISTIKA IR JŲ NAUJAGIMIŲ FIZINĖ BEI SVEIKATOS BŪKLĖ (1995-2016 METŲ LIETUVOS GIMIMŲ MEDICININIAI DUOMENYS)

Rita Perminaitė¹, Justė Petkevičiūtė¹, Jelena Isakova², Nijolė Drazdienė³, Vytautas Basys⁴,
Janina Tutkuvienė⁵, Eglė Marija Jakimavičienė⁵

¹Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas, ²Higienos instituto sveikatos informacijos centras,

³Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Klinikinės medicinos institutas, Vaikų ligų klinika,

⁴Lietuvos mokslų akademija, ⁵Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Biomedicinos institutas,
Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedra

Raktažodžiai: narkotikų vartojimas, nėštumas, naujagimiai.

Santrauka

Darbo tikslas – nustatyti 1995-2016 metų laikotarpio naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus, skaičių; ištirti moterų sociodemografinius, akušerinės anamnezės ir sveikatos būklės rodiklius; naujagimių fizinės ir sveikatos būklės ypatumus.

Darbo metodika. Tyrimo duomenys rinkti naudojantis Higienos instituto sveikatos informacijos centro gimimų medicininių duomenų informacine sistema. Atrinkti naujagimiai, kurių motinos nuo 1997 metų nėštumo metu vartojo narkotikus ir (ar) kuriems buvo diagnozuota patologija dėl motinos narkomanijos. Nagrinėti motinų sociodemografiniai rodikliai (amžius, tautybė, išsilavinimas, šeiminė padėtis), buvę nėštumai ir gimdymai, ligos nėštumo metu, naujagimių fizinės (ūgis, svoris, galvos apimtis) ir sveikatos būklės rodikliai (baigtis, diagnozės dėl narkotikų poveikio ir kitos ligos). Duomenys analizuoti naudojant MS office Excel 2016 ir SPSS statistics 25 programas.

Rezultatai. Iš viso atrinkti 414 (0,06 proc. nuo visų gyvų gimusių) naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus. Nagrinėjamoju laikotarpiu bendrasis tokių naujagimių skaičius didėjo (1995 m. – 0,02 proc., 2016 – 0,1 proc.). Ketvirtadalis (24 proc.) gimė neišnešioti (reikšmingai daugiau, palyginus su neišnešiotų naujagimių dalimi tarp visų gyvų gimusių $p < 0,001$). Vidutiniai naujagimių fizinės būklės rodikliai buvo: svoris 2796,7 ($\pm 596,7$) g, ūgis 48,9

($\pm 3,5$) cm, galvos apimtis 33,2 ($\pm 2,4$) centimetrai. Vidutinis motinų amžius – 26,9 metai. Palyginus su bendrosios populiacijos tautine sudėtimi, patikimai didesnę dalį sudarė rusės (19,3 proc.), lenkės (9,7 proc.) ir kitų tautybių (6,5 proc.) moterys. Daugiau kaip pusė moterų (65,0 proc.) gyveno vienos; beveik pusė (44,2 proc.) – neturinčios vidurinio išsilavinimo. Didelė dalis naujagimių (56,3 proc.) gimė turėdami naujagimių abstinencijos sindromą, tačiau ne visos (tik 47,3 proc.) tokių naujagimių motinos pripažino nėštumo metu vartojusias narkotikus. Daugiau nei pusė naujagimių (60,0 proc.) buvo perkelti tolesniam gydymui, dažniausiai dėl naujagimių abstinencijos sindromo (39,1 proc.), ar įgimtos infekcijos (20,3 proc.).

Išvados. Tyrimo laikotarpiu naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus, skaičius padidėjo nuo 0,02 proc. (1995 m.) iki 0,1 proc. (2016 m.). Narkotikus nėštumo metu reikšmingai dažniau vartojo žemo išsilavinimo, vienos gyvenančios moterys. Naujagimių vidutiniai fizinės būklės rodikliai buvo statistiškai reikšmingai mažesni, negu bendrosios populiacijos; naujagimiai 4 kartus dažniau buvo neišnešioti. Daugiau nei pusei naujagimių reikėjo tolesnio gydymo, dažniausiai dėl naujagimių abstinencijos sindromo ir (ar) įgimtos infekcijos.

Išvadas

Nėštumo metu vartojamos psichoaktyviosios medžiagos, tokios kaip heroinas, metadonas, amfetaminai, lengvai prasiskverbdamos per placentos barjerą, veikia vaisių, ypač

jo centrinę nervų sistemą. Naujagimiai gimsta turėdami priklausomybę šioms medžiagoms, tad jiems, kaip ir suaugusiems, staiga nutraukus psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, pasireiškia naujagimių abstinencijos sindromas (toliau – NAS) [1,2]. NAS būdingi požymiai – padidėjęs irzlumas, ilgas nenutrūkstamas aukšto tono verksmas, tremoras, traukuliai, viduriavimas [2,3].

2017 m. pasaulyje 71 mln. žmonių buvo priklausomi nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, 11 mln. buvo intraveninių narkotikų (toliau – IVN) vartotojai [4]. Pagal 2017 metų tyrimo duomenis, Lietuvoje buvo 8000-10500 IVN vartotojų ir apie 4854-8652 – didelės rizikos grupei priskiriamų opioidų vartotojų [5]. Tyrimo metu nustatytas Lietuvoje IVN vartotojų paplitimas buvo 4,63 iš 1000 gyventojų; tarp Europos šalių Lietuva priskiriama vidutinės rizikos grupei [6].

Pasaulyje trečdali narkotikų vartotojų sudaro moterys [4]. Lietuvoje apie 17 proc. asmenų, vartojančių opioidus, sudarė vaisingo amžiaus moterys [6]. Yra duomenų, kad Lietuvoje 0,1 proc. moterų nėštumo metu vartoja IVN, amfetaminus, metadoną ar kokainą [7].

Piktnaudžiavimo psichoaktyviosiomis medžiagomis nėštumo metu mastas ir tendencijos Lietuvoje neaiškios. Vienas iš galimų rodiklių, atskleidžiančių šios problemos apimtį, yra narkotikų paveikti naujagimiai. Nėščųjų narkomanijos atvejai registruojami Nėščiosios ir naujagimio kortelėse registruojama ir psichoaktyviųjų medžiagų sukelta naujagimio patologija, tačiau nėra pakankamai tyrimų, apibendrinančių tokius duomenis šalies mastu.

Tyrimo tikslas – nustatyti 1995-2016 metų laikotarpio naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus, skaičių; ištirti jų motinų sociodemografinius, akušerinės anamnezės ir sveikatos būklės rodiklius; naujagimių fizinės bei sveikatos būklės ypatumus.

Tyrimo metodika

Tyrimui naudoti 1995-2016 m. laikotarpio Lietuvos gimimų medicininiai duomenys. Iš 1995-1996 m. duomenų atrinkti gyvagimiai, kurių motinos nurodė, jog nėštumo metu vartojo narkotikus ir tie, kuriems diagnozuota patologija dėl motinos narkotikų vartojimo. Nuo 1997 m. naujagimių gimimo kortelėse pradėti nurodyti TLK-10 (nuo 2011 m. TLK-10-AM) kodai, todėl

nuo 1997 iki 2016 m. į tyrimą įtraukti naujagimiai, kuriems buvo diagnozuota vaisiaus ir naujagimio patologija dėl motinos narkomanijos (P04.4) ar NAS (P96.1). Į tyrimą įtraukti ir naujagimiai, kurių motinos nėštumo metu nurodė vartojusios ir narkotikus, ir alkoholį, jeigu jie neturėjo alkoholio sukeltų būdingų pakitimų. Nagrinėti motinų sociodemografiniai rodikliai – amžius, tautybė, išsilavinimas, šeiminių padėtis, buvę nėštumai ir gimdymai bei sveikatos būklė – nėštumų ir gimdymų skaičius, nėštumų nutrūkimo priežastys, ligos nėštumo metu. 2012-2016 m. registruota, kokia narkotikų rūšis vartota, todėl nagrinėta, kokius narkotikus vartojo moterys. Taip pat analizuoti naujagimių fizinės (ūgis, svoris, galvos apimtis) ir sveikatos būklės (diagnozės dėl narkotikų poveikio ir kitos ligos) rodikliai.

Duomenys apdoroti MS office Excel 2016, SPSS statistics 25 programomis. Duomenų analizei taikyti aprašomosios statistikos metodai. Nustatant statistinį reikšmingumą, nepriklausomoms imtims taikyti testai: dviem imtims – Student t kriterijus, chi kvadratas (χ^2). Rezultatai vertinti kaip statistiškai reikšmingi, kai $p < 0,05$. Tiriamų naujagimių fizinės būklės rodikliai palyginti su visos naujagimių populiacijos rodikliais, atsižvelgiant į gestacinį amžių ir lytį, standartizuotų reikšmių metodu. Tam tikslui naudoti 2001-2011 metų gyvų gimusių naujagimių duomenys.

Nėštumo metu vartojusių narkotikus moterų sociodemografiniai rodikliai ir naujagimių fizinės būklės rodikliai palyginti su bendrosios populiacijos (naudoti to paties laikotarpio visų gyvų gimusių naujagi-

1 pav. Naujagimių, kurių motinos vartojo narkotikus nėštumo metu, skaičiaus kitimas 1995-2016 metais.

2 pav. Motinų pripažintos narkomanijos, naujagimių pažeidimo dėl motinų narkotinių medžiagų vartojimo ir NAS paplitimas Lietuvoje 1995-2016 metais.

mių medicininiai gimimo duomenys: amžiaus palyginimui 1995-2016 m., kitų rodiklių – 1995-2013 m.).

1 lentelė. Moterų, nėštumo metu vartojusių narkotikus, sociodemografiniai rodikliai ir jų palyginimas su bendrąja populiacija.

* Reikšmingi skirtumai paryškinti.

Moterų sociodemografiniai rodikliai		Vartojo narkotikus		Bendroji populiacija		p reikšmingumo lygmuo*
		N	proc.	N	proc.	
Amžiaus grupė (metai)	<20	34	8,2	43288	6,3	>0,05
	20-24	110	26,6	180393	26,4	>0,05
	25-29	123	29,7	225702	33,1	>0,05
	30-34	92	22,1	150251	22,0	>0,05
	35-39	47	11,4	66460	9,7	>0,05
	>40	8	1,9	15990	2,3	>0,05
Tautybė	Lietuvė	204	49,3	442063	86,7	<0,001
	Rusė	80	19,3	25295	5,0	<0,001
	Lenkė	40	9,7	32522	6,4	<0,01
	Kita	27	6,5	9115	1,8	<0,001
	Nenurodė	63	15,2	600	0,1	<0,001
Išsilavinimas	Nebaigtas vidurinis	183	44,2	100347	16,8	<0,001
	Vidurinis	188	45,4	225666	37,8	<0,01
	Aukštesnysis	37	9,0	267621	44,8	<0,001
	Nežinomas	6	1,4	3457	0,6	<0,05
Šeiminė padėtis	Ištekėjusi	118	28,5	468490	78,5	<0,001
	Gyvena viena	269	65,0	123426	20,7	<0,001
	Neregistruota santuoka	24	5,8	1064	0,2	<0,001
	Nenurodyta	3	0,7	4111	0,7	>0,05

2 lentelė. Moterų, nėštumo metu vartojusių alkoholį ar narkotikus, sergamumas ir jo palyginimas su bendrąja populiacija [8].

* Reikšmingi skirtumai paryškinti.

Ligos	Vartojo narkotikus		Bendroji populiacija		p reikšmingumo lygmuo*
	N	proc.	N	proc.	
Anemija	54	13,0	4589	15,9	>0,05
Lytinių organų ligos	45	10,8	3163	10,9	>0,05
Kvėpavimo takų ligos	31	7,5	1599	5,5	>0,05
Inkstų ir šlapimo takų ligos	12	2,9	1075	3,7	>0,05
Širdies ir kraujagyslių ligos	8	1,9	278	1,0	<0,05
Cukrinis diabetas	7	1,7	1716	3,1	<0,001
Kitos infekcinės ligos	41	9,9	87	0,3	<0,001
Sifilis	5	1,2	Nepateikia		-
Virusinis hepatitas	44	10,6	Nepateikia		
Žmogaus imunodeficit virusas	7	1,7	Nepateikia		
Psichikos sutrikimai	7	1,7	Nepateikia		

Rezultatai

1995-2016 metų laikotarpiu užregistruota 414 naujagimių (0,06 proc. nuo visų tuo laikotarpiu gyvų gimusių naujagimių), kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus. 26 moterys (6,3 proc.) nurodė, kad nėštumo metu vartojo ir alkoholį. Du trečdaliai tirtų moterų (62,3 proc.) nėštumo metu vartojo narkotikus ir rūkė.

Nustatyta, kad 1995-2016 metų laikotarpiu narkotikus vartojusių motinų naujagimių skaičius laipsniškai didėjo (1 pav.): 1995 metais užregistruota 10 naujagimių (0,02 proc. nuo visų gyvų gimusių), o 2016 metais – 31 (0,1 proc. nuo visų gyvų gimusių). Per visą laikotarpį gimė šiek tiek daugiau berniukų (53,4 proc.), lyčių gimimo santykis (berniukų-mergaičių) svyravo nuo 0,1 (2014 m.) iki 3,7 (2011 m.), bendroje populiacijoje jis svyruoja nuo 1,03 iki 1,08.

Tiriamuoju laikotarpiu 233 naujagimiams nustatytas NAS bei 41 naujagimiui – pažeidimas dėl motinos narkomanijos, t.y. buvo pažeisti 66,2 proc. visų naujagimių, kurių motinos pripažino nėštumo metu vartojusios narkotikus. Nuo 2012 metų nėščiosios ir naujagimio kortelėse buvo pradėta rašyti, kokią narkotikų rūšį vartojo moterys. 2012-2016 metų laikotarpiu užregistruotos 85 moterys, kurios pripažino vartojusios narkotikus nėštumo metu. Nustatyta, jog dažniausiai jos vartojo heroiną (44,7 proc.), metadoną (18,8 proc.), amfetaminą (9,4 proc.); 14,1 proc. moterų vartojo kelis narkotikus, dažniausiai heroiną su metadonu.

Nustatyta, jog tik 47,3 proc. moterų, kurių naujagimiams nustatyti pažeidimai, pripažino nėštumo metu vartojusios narkotikus. Pastebėta, kad 2001-2011 metų laikotarpiu naujagimių kortelėse beveik nebuvo duomenų apie motinos narkomaniją, tad ir užregistruotų naujagimių, turinčių NAS, buvo gerokai daugiau, negu motinų, pripažinusių narkotikų vartojimą (2 pav.). Nuo 2012 metų NAS turinčių naujagimių skaičius beveik prilygo motinų, pripažinusių narkotikų vartojimą, skaičiui.

Nėštumo metu vartojusių narkotikus moterų amžiaus vidurkis buvo 26,9 metai. Jauniausiai vartojusiai narkotikus motinai buvo 14, vyriausiai – 42 metai. Bendros populiacijos amžiaus vidurkis per tirtą laikotarpį kito – padidėjo nuo

25,8 metų (1995 m.) iki 29,1 metų (2016 m.). Moterų pasiskirstymas pagal amžių nuo pasiskirstymo bendrojoje populiacijoje reikšmingai nesiskyrė, tačiau buvo šiek tiek daugiau labai jaunų moterų (1 lentelė). Nors lietuvės sudarė didžiąją tirtosios imties dalį (49,3 proc.), jų buvo beveik dvigubai mažiau, negu bendrojoje populiacijoje. Rusų tautybės moterų (19,8 proc.) buvo beveik 4 kartus daugiau, negu bendrojoje populiacijoje, šiek tiek daugiau buvo ir lenkių. Narkotikus vartojusios moterys dažnai nenurodė savo tautybės. Beveik pusė moterų buvo žemo išsilavinimo – nebaigusios vidurinės mokyklos (44,2 proc.), dar didesnė dalis (65 proc.) gyveno vienos. Jų dalis buvo reikšmingai didesnė, negu bendrojoje populiacijoje.

Vienai narkomanei vidutiniškai teko 1,7 nėštumo. Didžiausias nėštumų skaičius – 9. 27,9 proc. narkotikus vartojusių moterų nagrinėjamas nėštumas buvo pirmasis. Bendrojoje populiacijoje pirmasis nėštumas užregistruotas 47,2 proc. moterų [8]. Beveik trečdalis moterų (29,7 proc.) buvo bent kartą nutraukusios nėštumą savo noru, kai kurios (daugiau nei 10 proc.) bent kartą patyrusios spontaniinį persileidimą, keletas (1 proc.) anksčiau buvo pagimdžiusios negyvagimius. Bendrojoje populiacijoje negyvagimių dažnis svyravo nuo 0,72 proc. (1995 m.) iki 0,46 proc. (2016 m.) [9].

Nėštumo metu vartojusių narkotikus moterų sergamumo struktūra šiek tiek skyrėsi nuo bendrosios populiacijos (2 lentelė). Jų sergamumas infekcinėmis ligomis buvo patikimai didesnis [9]. Net 10,6 proc. visų tirtų narkomanų sirgo virusiniu hepatitu (dažniausiai C), 7 narkotikų vartotojos turėjo žmogaus imunodeficitą virusą (toliau – ŽIV).

Nėštumo metu vartojusių narkotikus moterų naujagimių vidutinis gestacinis amžius ir fizinės būklės rodiklių vidurkiai buvo reikšmingai mažesni, negu bendrosios populiacijos: gestacinis amžius 37,8 sav. (visų gyvų tuo laikotarpiu gimusių 39,3 sav., $p < 0,001$); kūno masė 2796,7 g (visų gyvų tuo laikotarpiu gimusių 3472,9 g, $p < 0,001$), ūgis 48,9 cm (visų gyvų tuo laikotarpiu gimusių 52,05 cm, $p < 0,001$) (3 lentelė).

Apskaičiuotos rodiklių standartizuotos z reikšmės (atsižvelgiant į lytį ir gestacinį amžių) taip pat rodo juos buvus reikšmingai mažesnius, negu bendrosios populiacijos rodikliai (4 lentelė).

Viso tiriamojo laikotarpio metu 233 naujagimiams nustatytas NAS, 41 – pažeidimas dėl motinos narkomanijos, t.y. pažeidimai nustatyti 66,2 proc. visų naujagimių. Narkotikus vartojusių motinų naujagimiai dažnai buvo neišnešioti – 24,4 proc. (5 lentelė). Tai 4 kartus daugiau, negu bendrojoje populiacijoje ($p < 0,001$), kur neišnešioti naujagimiai tiriamuoju laikotarpiu sudarė nuo 4,8 iki 6,1 proc. [8]. Daugiau nei ketvirtadaliui naujagimių diagnozuota hipotrofija. Kitiems, kurių motinos vartojo narkotikus, pasireiškė kvėpavimo sutrikimas (11,8 proc.), traukuliai (4,3 proc.). Įgimtos nau-

jagimių formavimosi ydos (4,8 proc.) buvo ne dažnesnės, negu bendrojoje populiacijoje (2016 m. 5,6 proc., $p > 0,05$).

Dažniausiai diagnozuotos lytinių organų, širdies ir kraujagyslių bei CNS formavimosi ydos, nebuvo diagnozuota chromosominių ligų. Daugiau negu pusė naujagimių (60,0 proc.) buvo perkelti tolesniam gydymui, dažniausiai dėl NAS (180) ar įgimtos infekcijos (84). Iš viso 2 naujagimiai mirė (0,48 proc. nuo visų tirtų naujagimių), jie buvo labai neišnešioti.

3 lentelė. Narkotikus vartojusių motinų naujagimių gestacinio amžiaus ir fizinės būklės rodiklių aprašomoji statistika.

Rodiklis	Svoris (g)	Ūgis (cm)	Galvos apimtis (cm)	Gestacinis amžius (sav.)
N	414	414	294	414
Vidurkis	2796,7	48,9	33,2	37,8
SN	596,7	3,5	2,4	2,7
Min	815	32	26	25
Max	4450	56	54	42

4 lentelė. Narkotikus vartojusių motinų naujagimių fizinės būklės rodiklių standartizuotos z reikšmės.

Rodiklis	Svoris	Ūgis	Galvos apimtis
Vidurkis	-0,89	-0,72	-0,76
SN	1,11	1,16	1,12
Min	-4,81	-5,01	-4,71
Max	2,07	3,24	2,03

5 lentelė. Narkotikus vartojusių motinų naujagimių sergamumas, išskyrus patologiją dėl motinos narkotikų vartojimo.

Ligos	Narkotikus vartojusių motinų naujagimiai	
	N	proc.
Neišnešiotumas	101	24,4
Hipotrofija	107	25,8
Įgimta infekcija	84	20,3
Kvėpavimo sutrikimas	49	11,8
Hipoksinis CNS pažeidimas	19	4,6
Įgimtos formavimosi ydos:	20	4,8
• CNS	5	1,2
• Širdies ir kraujagyslių	6	1,4
• Raumenų ir skeleto	1	0,2
• Lytinių organų	7	1,7
• Chromosomų ligos	-	-
• Kitos	1	0,2
Traukuliai	18	4,3
Smegeninės kilmės naujagimio dirglumas	8	1,9
Hiperbilirubinemija	17	4,1
Anemija	5	1,2
Aspiracija	7	1,7

Diskusija

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 1995–2016 m. laikotarpiu šiek tiek padidėjo naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus, skaičius. Lietuvoje šiuo laikotarpiu narkotikų vartojimas buvo tirtas 2004, 2008, 2012 ir 2016 metais [10,11]. Nustatytas narkotikų vartojimo didėjimas 2008, mažėjimas 2012 metais. 2016 m. vartojimas išliko panašus, kaip 2012 metais. Mūsų duomenys patvirtintų tokias tendencijas. Per panašų laikotarpį (1999–2014 m.) JAV 4 kartus padaugėjo gimdančių moterų, priklausomų nuo opioidų, daugėjo naujagimių, turinčių NAS [12,13]. Šis augimas siejamas su išaugusiu receptinių opioidinių vaistų nuo skausmo vartojimu [12,13]. Tuo tarpu Australijoje NAS turinčių naujagimių skaičius mažėjo [1].

Tyrimo metu nustatyta, kad laikotarpio pradžioje dauguma narkomanių nepripažino vartojusių narkotikus. Nuo 2012 metų NAS turinčių naujagimių skaičius beveik prilygo motinų, pripažinusių narkotikų vartojimą, skaičiui. Reikėtų atskirai panagrinėti, su kuo tai galėtų būti susiję. Galbūt pastaruoju metu Lietuvoje moterys tiesiog atviriau prisipažįsta vartojančios narkotikus.

Yra duomenų, kad JAV nėščiųjų, priklausomų nuo opioidų, pajamos dažniausiai yra mažos [14]. Mūsų tyrime apie pajamas duomenų nebuvo, todėl apie socialinį statusą galima spręsti tik iš kitų rodiklių (išsilavinimo, šeiminės padėties), tačiau tyrime nustatytas reikšmingai dažnesnis žemas išsilavinimo lygis ir šeimos neturėjimas galėtų būti netiesioginiai šių moterų socialinio pažeidžiamumo rodikliai.

JAV mokslininkai nustatė, kad nėščios narkomanės dažniau serga mažakraujyste, negu nepriklausomos nuo narkotikų [14]. Mūsų duomenys neparodė patikimo anemijos paplitimo, lyginant su bendrąja populiacija, skirtumo. Nėščiųjų segamumo struktūroje matyti, kad jos dažnai sirgo virusiniu hepatitu, sifiliu, turėjo ŽIV. Lietuvoje net 77 proc. IVN yra užsikrėtę hepatito C virusu (HCV), 10,5 proc. hepatito B virusu (HBV) ir net 12,5 proc. – ŽIV. Naujų ŽIV atvejų dėl INV skaičius (47,8 iš 1 mln. atvejų) 2016 m. Lietuvoje buvo gero kartą didesnis, negu kitose Europos šalyse [6,15].

Tyrėjai nustatė, kad vartojančių narkotikus motinų naujagimiai dažniau gimsta neišnešioti, mažesnio svorio, ūgio, jų mažesnė galvos apimtis [1,16–18]. Dėl NAS dauguma naujagimių gydomi naujagimių skyriuose ar naujagimių intensyviosios terapijos skyriuose, vėliau išrašomi iš ligoninės [12,16,17], todėl didėja jų gydymo ir priežiūros kaštai [14]. Mūsų tyrimo rezultatai parodė, kad įgimtų formavimosi ydų dažnis nėra didesnis, kaip bendrojoje populiacijoje, tačiau nors didesnių formavimosi ydų šios medžiagos nesukelia, nustatyta, jog pirmaisiais gyvenimo metais tokių vaikų psichomotorinė raida atsilieka visose srityse [19]. Nustatyta, kad 3 metų vaikų, patyrusių NAS, pažintiniai ir kalbos gebėjimai

buvo žemesni, palyginus su NAS nepatyrusiais bendraamžiais [16,20]. Paaugę tokie vaikai dažniau turėjo dėmesio koncentracijos problemų, buvo hiperaktyvūs, patyrė įvairius mokymosi ir elgesio sutrikimus, pasitaikė protinio atsilikimo atvejų [3,16].

Šioje studijoje pirmą kartą apibendrinti Lietuvos moterų, nėštumo metu vartojusių narkotikus, naujagimių duomenys. Ateityje juos galima būtų lyginti su analogiškais alkoholiu piktnaudžiavusių nėščiųjų ir jų naujagimių duomenimis, taip pat atskirti grupes, paveiktas tik vieno ir kelių motinos žalingų įpročių (rūkymas, alkoholio ir narkotikų vartojimas).

Išvados

1. Naujagimių, kurių motinos nėštumo metu vartojo narkotikus, skaičius tiriamuoju laikotarpiu didėjo nuo 0,02 proc. (1995 m.) iki 0,1 proc. (2016 m.).
2. Narkotikus nėštumo metu reikšmingai dažniau vartojo žemo išsilavinimo, vienos gyvenančios moterys.
3. Naujagimių vidutiniai fizinės būklės rodikliai buvo statistiškai reikšmingai mažesni, negu bendrosios populiacijos. Naujagimiai 4 kartus dažniau gimė neišnešioti.
4. Daugiau nei pusei naujagimių reikėjo tolimesnio gydymo, dažniausiai dėl naujagimių abstinencijos sindromo ir įgimtos infekcijos.

Literatūra

1. Uebel H, Wright IM, Burns L, Hilder L, Bajuk B, Breen C, et al. Epidemiological evidence for a decreasing incidence of neonatal abstinence syndrome, 2000–11. *Paediatr Perinat Epidemiol* 2016;30:267–73. <https://doi.org/10.1111/ppe.12282>
2. Honein MA, Boyle C, Redfield RR. Public health surveillance of prenatal opioid exposure in mothers and infants. *Pediatrics* 2019;143. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-3801>
3. Oei JL. Adult consequences of prenatal drug exposure. *Intern Med J* 2018;48:25–31. <https://doi.org/10.1111/imj.13658>
4. Global overview of drug demand and supply. UNODC 2019;2:1–78. https://wdr.unodc.org/wdr2019/prelaunch/WDR19_Booklet_2_DRUG_DEMAND.pdf
5. Narkotikų vartojimas ir jų padariniai. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas. <http://ntakd.lrv.lt/lt/statistika-ir-tyrimai/narkotiku-vartojimas-ir-ju-padariniai>
6. Lithuania, country drug report 2019. EMCDDA 2019. http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2019/lithuania_en
7. Akušerijos ir neonatologijos diagnostikos ir gydymo metodikos. Alkoholis, rūkymas ir narkotikai nėštumo metu. 2014. <http://metodikos.lt/akuserija/nestumo-patologija-ir-gretutines-ligos/113-nestumo-sukelta-hipertenzine-bukle-nesci-j->

- hipertenzija-preeklampsija-eklampsija-16/155-nestumo-su-kelta-hipertenzine-bukle-nesciuju-hipertenzija-preeklampsija-eklampsija-16
8. Gimimų medicininiai duomenys 2016 m. Higienos instituto sveikatos informacijos centras, Vilnius, 2017. http://hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Gimimu/116_gim.pdf
 9. EM, Bogdanovič A, Isakova J, Drazdienė N, Basys V, Tutkuvienė J. Making stillbirths visible: changes in indicators of Lithuanian population during the 1995-2016 period. *Medicina*, 2019; 55(2): 238.
 10. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas 2004, 2008, 2012 metais. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2013. http://old.ntakd.lt/files/Apklausos_ir_tyrimai/2012_Psichoaktyv_medz_paplitimas_WEB.pdf
 11. Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas 2016 metais. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2017. [https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/Ataskaita%20-%20NTAKD%20201701\(1\).pdf](https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/Ataskaita%20-%20NTAKD%20201701(1).pdf)
 12. Winkelman TNA, Villapiano N, Kozhimannil KB, Davis MM, Patrick SW. Incidence and costs of neonatal abstinence syndrome among infants with medic aid: 2004-2014. *Pediatrics* 2018;141. <https://doi.org/10.1542/peds.2017-3520>
 13. Haight SC, Ko JY, Tong VT, Bohm MK, Callaghan WM. Opioid use disorder documented at delivery hospitalization - United States, 1999-2014. *Weekly* 2018;67(31):845-9. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6731a1>
 14. Ahmad N, Robert CA, Jampa A, Ashraf S, Patel RS. Antepartum drug dependence and pregnancy or birth related complications: a cross-sectional study of 19 million inpatients. *Cureus*. 2019;11(11):e6117. <https://doi.org/10.7759/cureus.6117>
 15. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita 2019: tendencijos ir pokyčiai. Europos Sąjungos leidinių biuras, 2019. <https://op.europa.eu/443/lt/publication-detail/-/publication/6b2ec5f1-8b2c-11e9-9369-01aa75ed71a1>
 16. Bandstra ES, Morrow CE, Mansoor E, Accornero VH. Prenatal drug exposure: infant and toddler outcomes. *J Addict Dis* 2010;29:245-58. <https://doi.org/10.1080/10550881003684871>
 17. Bier JB, Finger AS, Bier BA, Johnson TA, Coyle MG. Growth and developmental outcome of infants with in utero exposure to methadone vs buprenorphine. *J Perinatol Off J Calif Perinat Assoc* 2015;35:656-9. <https://doi.org/10.1038/jp.2015.22>
 18. Subedi L, Huang H, Pant A, Westgate PM, Bada HS, Bauer JA, et al. Plasma brain derived neurotrophic factor levels in newborn infants with neonatal abstinence syndrome. *Front Pediatr* 2017;5:238 <https://doi.org/10.3389/fped.2017.00238>
 19. McGlone L, Mactier H. Infants of opioid dependent mothers: neurodevelopment at six months. *Early Hum Dev* 2015;91(1):19-21. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2014.10.006>
 20. Beckwith AM, Burke SA. Identification of early developmental deficits in infants with prenatal heroin, methadone, and other opioid exposure. *Clin Pediatr (Phila)* 2015;54(4):328-35. <https://doi.org/10.1177/0009922814549545>

DRUG ABUSE IN PREGNANCY: MATERNAL CHARACTERISTICS, THE PHYSICAL AND HEALTH INDICES OF THEIR NEWBORNS (ACCORDING TO LITHUANIAN MEDICAL DATA OF BIRTHS, 1995-2016)

R. Perminaitė, J. Petkevičiūtė, J. Isakova, N. Drazdienė, V. Basys, J. Tutkuvienė, E. M. Jakimavičienė

Keywords: drug abuse, pregnancy, newborns.

Summary

The aim of the study. To estimate number of infants born in 1995-2006 years burdened with maternal drug abuse during pregnancy, to evaluate women's sociodemographic data, obstetric anamnesis and health status indices, neonatal features of physical development and health.

Methods. Lithuanian Medical data of births were used. Study included newborns whose mothers admitted drug abuse during pregnancy, and newborns diagnosed with neonatal abstinence syndrome, or fetal pathology associated with maternal drug abuse during pregnancy. Maternal sociodemographic (age, nationality, education, familial) aspects, previous pregnancies and deliveries, morbidities during pregnancy, physical status (length, weight, head circumference) and health indices (diagnoses associated with drug abuse and other disease, outcomes) of infants were analyzed. Data were analyzed using MS Excel 2016, SPSS statistics 25.

Results. 414 infants with maternal drug abuse were selected (0.06 percent of all live born). During this period overall number of such infants was increasing (in 1995 - 0.02 percent of all infants, 2016 - 0.1 percent). 24,4 percent of infants were premature (significantly more in comparison with general population, $p < 0,001$). Mean age of mothers was 26,9 years. In comparison to general Lithuanian population, statistically significantly more women were non-Lithuanians: 19,3 % were Russian, 9,7% – Polish, 6,5% – other nationality. 65,0 % of them were unmarried, 44,2 % had lower than secondary education. 47,3 % of women did not admit drug use during pregnancy. Mean neonatal physical indices were: weight - 2796,7 g ($\pm 596,7$), length – 48,9 cm ($\pm 3,5$), head circumference – 33,2 cm ($\pm 2,4$). 56,3 % of infants had neonatal abstinence syndrome. Almost half of infants required further treatment, most often due to neonatal abstinence syndrome (39,1 %), congenital infection (20,3 %).

Conclusion. During the study period, the number of newborns whose mothers used drugs during pregnancy increased from 0.02 percent in 1995 up to 0.1 percent in 2016. Statistically more often these women were unmarried and had lower education, almost half of them concealed drug use during pregnancy. Average indices of physical status of neonates were significantly lower in comparison to general population, those infants 4 times more often were premature. More than half of all infants required further treatment, most often due to neonatal abstinence syndrome and congenital infection.

Correspondence to: egle.jakimaviciene@mf.vu.lt

Gauta 2020-01-09